

REGIONALE LAAGGELETTERDHEID

Gemeente Smallingerland

Uitgevoerd door:

Etil

Kohnstamm Instituut

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Universiteit Maastricht

Datum: 22 september 2015

DEZE FACTSHEETRAPPORTAGE IS ONTWIKKELD IN OPDRACHT VAN CINOP IN HET KADER VAN HET EUROPESE PROJECT NATIONAAL COÖRDINATOR ADULT LEARNING.

Erasmus +

INHOUDSOPGAVE

	PAGINA
INHOUDSOPGAVE	2
NATIONALE FEITEN EN CIJFERS OVER LAAGGELETTERDHEID	3
LAAGGELETTERDHEID IN DE GEMEENTE	4
REGIONALE VERSCHILLEN IN LAAGGELETTERDHEID	5
LAAGGELETTERDHEID EN DE ARBEIDSMARKT	6
NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN EN WW-UITKERINGSGERECHTIGDEN ZONDER STARTKWALIFICATIE	7
IMPLICATIES VOOR BELEID	8
BRONNEN, METHODE EN VERVOLGONDERZOEK	9

NATIONALE FEITEN EN CIJFERS OVER LAAGGELETTERDHEID

Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een moeilijk te vatten begrip, want wanneer is iemand laaggeletterd en wanneer juist niet? Een definitie van laaggeletterdheid is als volgt:

"Laaggeletterdheid houdt in dat mensen moeite hebben met lezen, schrijven, en/of het gebruiken van schriftelijke en digitale informatie waardoor ze onvoldoende in staat zijn om zelfstandig te functioneren in de maatschappij, de eigen doelen te realiseren en zichzelf te ontplooiën. Laaggeletterdheid is niet hetzelfde als analfabetisme, waarbij het gaat om mensen die helemaal niet kunnen lezen en schrijven."

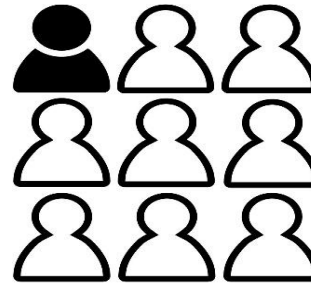
Laaggeletterdheid wordt gemeten in het PIAAC-onderzoek. Dit is een internationaal onderzoek dat in 24 landen, waaronder ook Nederland, is gehouden om de competenties van volwassenen in de leeftijd van 16 tot 65 jaar te meten. Het PIAAC-onderzoek heeft als belangrijkste doel om de vaardigheden van lezen en schrijven, rekenen en het oplossen van problemen in technologierijke omgevingen van de bevolking te beoordelen. Eén van de onderdelen van het onderzoek is een taaltest in het Nederlands waarmee het geletterdheidsniveau van de respondenten in beeld wordt gebracht. Op basis van de behaalde scores op deze taaltest wordt afgeleid of iemand laaggeletterd is of niet.

Niet alle laaggeletterden ervaren dat ze een probleem hebben met lezen, schrijven, rekenen of het gebruiken van informatie, en het merendeel van de laaggeletterden participeert op de arbeidsmarkt. Uit onderzoek blijkt echter dat laaggeletterden minder vaak betaald werk hebben, vaker werkloos zijn, minder vaak maatschappelijk actief zijn, een lager inkomen hebben en vaker te maken hebben met gezondheidsproblemen.

De arbeidsmarkt doet een sterk beroep op geletterdheid. Door upgradung van de kwalificatie-eisen van werkgevers, digitalisering en automatisering lopen laaggeletterden meer risico op (langdurige) werkloosheid en uitsluiting van de arbeidsmarkt, en zijn daardoor vaker aangewezen op een vervangend inkomen. Dit heeft implicaties voor het sociaal beleid.

Het doel van deze factsheetrapportage is om een eerste aanzet te geven voor het beschrijven van de omvang en kenmerken van laaggeletterdheid op regionaal en gemeenteniveau. Gemeenten verschillen namelijk van elkaar wat betreft demografie en sociaal-economische structuur, die van invloed zijn op de laaggeletterdheid van burgers. Hierdoor zijn de doelgroepen waaronder laaggeletterdheid veel voorkomt voor elke gemeente en regio weer anders samengesteld. In een vervolg zullen we onderzoeken hoe de verschillende kenmerken van laaggeletterdheid met elkaar interacteren en welke effecten ertoe leiden dat in uw gemeente het percentage laaggeletterden hoger of juist lager ligt dan landelijk.

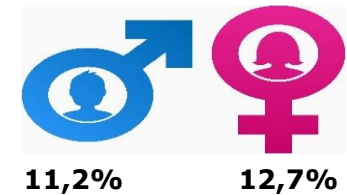
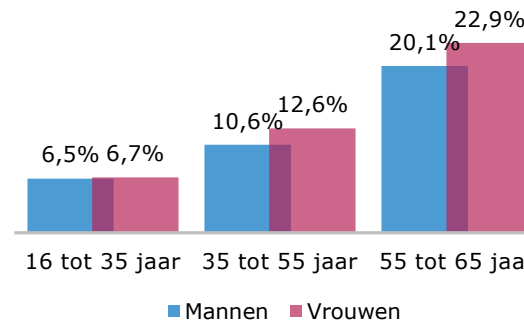
We gaan graag in gesprek met gemeenten om de inhoud van de factsheetrapportage te verbeteren en te optimaliseren voor het beleid dat gemeenten gaan ontwikkelen om de laaggeletterdheid terug te dringen.

Ruim 1 op de 9 inwoners van 16 tot 65 jaar is in Nederland laaggeletterd.

Nederland telt 10,9 miljoen inwoners van 16 tot 65 jaar. Hiervan zijn er ongeveer **1,3 miljoen** laaggeletterd (11,9 procent), waarvan **300.000** zeer laaggeletterd (2,8 procent). Ongeveer **250.000** inwoners zijn analfabeet.

Laaggeletterdheid verschilt naar geslacht. Mannen zijn iets minder vaak laaggeletterd dan vrouwen.

11,2%

12,7%

Laaggeletterdheid verschilt ook naar leeftijd. Ouderen zijn vaker laaggeletterd dan jongeren.

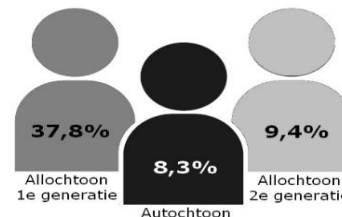
Dit heeft te maken met het verlies van vaardigheden op hogere leeftijd en doordat ouderen minder vaak hoogopgeleid zijn. De laaggeletterdheid onder 16- tot 35-jarige mannen en vrouwen is ongeveer gelijk, maar als men ouder is neemt het sekseverschil in laaggeletterdheid toe.

Het hoogstbehaalde opleidingsniveau hangt nauw samen met laaggeletterdheid:

- Geen startkwalificatie: **26,3%** (800.000 personen)
- Middelbaar opgeleid: **9,2%** (410.000 personen)
- Hoogopgeleid: **2,5%** (80.000 personen)

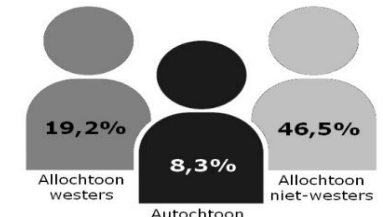
GENERATIE

Laaggeletterdheid verschilt naar generatie en herkomst. Er zijn minder laaggeletterden onder autochtonen.

Laaggeletterdheid komt relatief veel voor onder eerstegeneratie en niet-westerse allochtonen.

HERKOMST

LAAGGELETTERDHEID IN DE GEMEENTE

Smallingerland

13% - 16%

Friesland

11% - 13%

Nederland

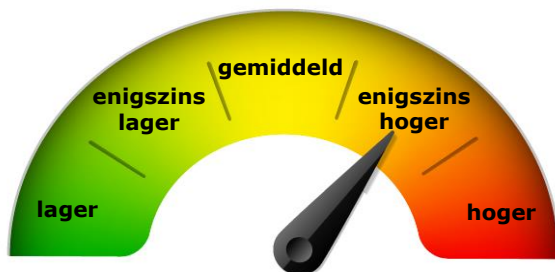
11,9%

Bron: ROA

Laaggeletterdheid Smallingerland hoger dan landelijk

De laaggeletterdheid in de gemeente Smallingerland ligt in 2012 met ongeveer 13% - 16% van het aantal 16-65-jarigen hoger dan landelijk. Ook ten opzichte van de arbeidsmarktregio Friesland (11% - 13%) kent de gemeente Smallingerland een relatief hoog aandeel laaggeletterden. Landelijk wordt er voor het inzichtelijk maken van regionale verschillen tussen gemeenten onderscheid gemaakt in een vijftal klassen: *lager*, *enigszins lager*, *gemiddeld*, *enigszins hoger* en *hoger*. De laaggeletterdheid van de gemeente Smallingerland kan op basis van deze indeling getypeerd worden als 'enigszins hoger'.

Typering van de laaggeletterdheid in de gemeente Smallingerland

Bron: ROA

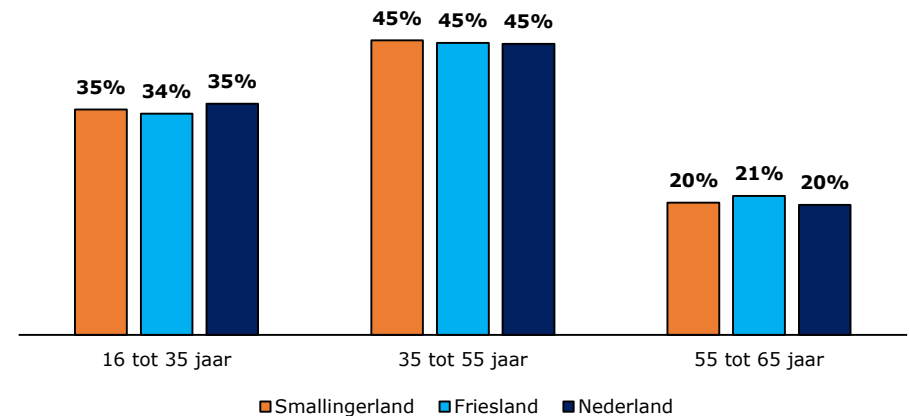
Relevante factoren voor regionale verschillen laaggeletterdheid

Naast een indicatie van het aandeel laaggeletterden in Smallingerland is het voor beleidsmakers ook interessant om te weten welke factoren tot verschillen in laaggeletterdheid tussen gemeenten en regio's leiden. Op basis van het landelijke PIAAC-onderzoek is bekend dat vier factoren een belangrijke rol spelen bij de verklaring van de regionale verschillen:

1. Leeftijd
2. Herkomst
3. Opleidingsniveau
4. Arbeidsmarktstatus

In het vervolg gaan we voor deze factoren nader in op relevante regionale verschillen tussen de gemeente Smallingerland, Friesland en Nederland.

Figuur 1. Leeftijdsoopbouw van de bevolking van 16 tot 65 jaar, 2012

Bron: CBS, bewerking Etil

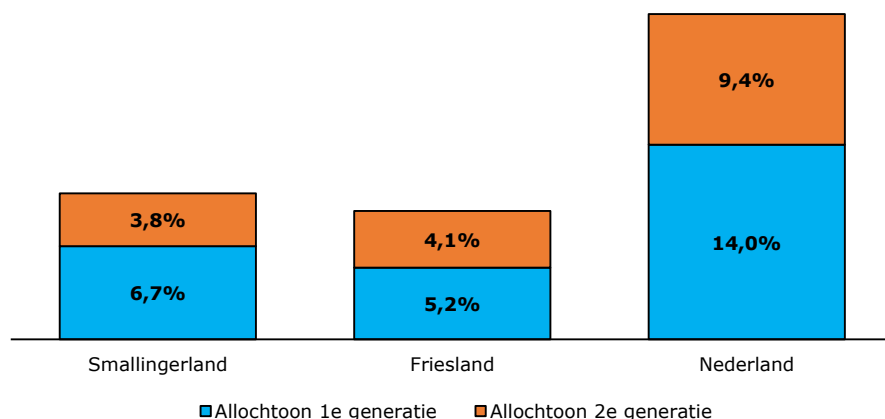
Gemiddelde leeftijd ligt in Smallingerland iets lager dan landelijk

De leeftijdsopbouw van de 16-64 jarige bevolking in de gemeente Smallingerland verschilt nauwelijks met die van de arbeidsmarktregio Friesland en Nederland. Het aandeel 16-34-jarigen ligt in Smallingerland iets lager dan landelijk, terwijl het aandeel 35-54 jarigen juist iets hoger ligt. De gemiddelde leeftijd van de 16-64 jarige bevolking in Smallingerland bedraagt 40,0 jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd van de 16-64 jarige bevolking in Nederland 40,6 jaar bedraagt. Hieruit valt op te maken dat de opbouw van de bevolking naar leeftijd waarschijnlijk geen belangrijke factor is die verklaart waarom het percentage laaggeletterden in Smallingerland hoger ligt dan in Friesland en Nederland.

REGIONALE VERSCHILLEN IN LAAGGELETTERDHEID

Laaggeletterdheid verschilt naar land van herkomst en het land van herkomst van de ouders. Eerstegeneratieallochtonen zijn vaker laaggeletterd dan tweedegeneratieallochtonen omdat zij in het buitenland zijn geboren en Nederlands niet hun moedertaal is. Niet-westerse allochtonen zijn vaker laaggeletterd dan westerse allochtonen doordat het onderwijsniveau in de westerse landen veelal hoger ligt dan in de minder ontwikkelde niet-westerse landen. Tussen gemeenten bestaan er aanzienlijke verschillen in het aandeel allochtonen, zowel naar generatie als naar herkomstland. Dit komt vooral doordat sommige gemeenten meer in trek zijn bij internationale migranten dan andere gemeenten. Hierdoor zal in gemeenten met relatief veel allochtonen de laaggeletterdheid eerder hoger liggen dan in gemeenten met relatief weinig allochtonen.

Figuur 2. Percentage eerste- en tweedegeneratie allochtonen in de bevolking van 16 tot 65 jaar, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA

Aandeel allochtonen is in Smallingerland relatief laag

Ten opzichte van Nederland wonen er in de gemeente Smallingerland en de arbeidsmarktregio Friesland relatief weinig allochtonen. In Smallingerland en Friesland bedraagt het aandeel allochtonen respectievelijk 10,5% en 9,2%. In Nederland bedraagt het aandeel allochtonen 23,4%. De meerderheid van de allochtonen zijn eerstegeneratie allochtonen. Dit geldt voor alle drie regio's. In Smallingerland gaat het op 6,7% van de bevolking, in Friesland om 5,2% en in Nederland om 14,0%. Het lagere aandeel eerste- en tweedegeneratie allochtonen in Smallingerland zou moeten leiden tot een lager percentage laaggeletterden, terwijl het percentage laaggeletterden in Smallingerland juist hoger ligt dan landelijk. Blijkbaar compenseren de overige factoren het effect van een lager aandeel eerste- en tweedegeneratieallochtonen in Smallingerland.

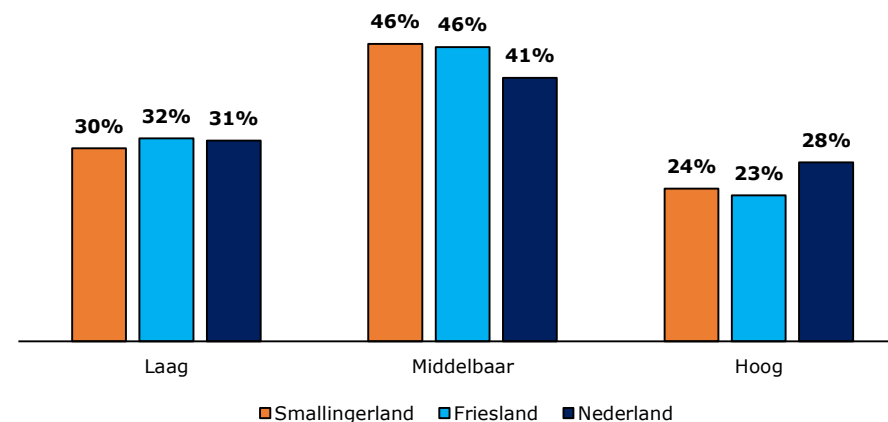
Het percentage laaggeletterden is sterk afhankelijk van het aantal scholingsjaren. Vooral onder mensen zonder startkwalificatie (lager onderwijs, Vmbo en Mbo-1) komt laaggeletterdheid vaak voor (zie hieronder).

Tabel 1. Laaggeletterdheid naar hoogstbehaalde opleiding

LAAG	Lager onderwijs:	42,3%
	Vmbo-bb-kb/Mbo-1:	24,4%
	Vmbo-gl/tl:	14,0%
MIDDELBAAR	Mbo-2 of hoger:	9,2%
HOOG	Havo/vwo:	2,9%
	Hbo:	2,3%
	Wo:	2,5%

Bron: PIAAC

Figuur 3. Verdeling van de bevolking van 16 tot 65 jaar naar opleidingsniveau op basis van de hoogstbehaalde opleiding, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA

Smallingerland kent relatief veel middelbaar opgeleiden en weinig hoogopgeleiden

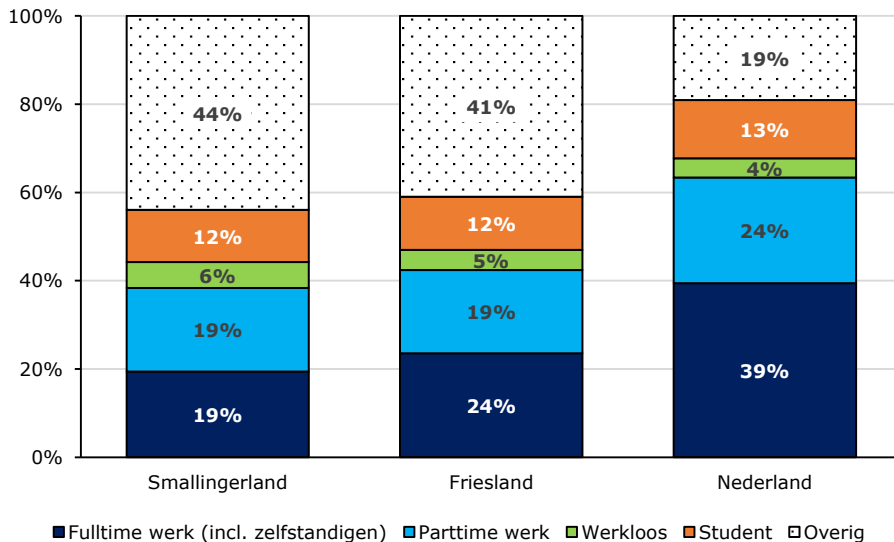
In de gemeente Smallingerland ligt het aandeel inwoners zonder startkwalificatie in de bevolking van 16 tot 65 jaar iets onder dat van de arbeidsmarktregio Friesland en Nederland. Daarentegen hebben Smallingerland en Friesland relatief veel middelbaar opgeleiden in de bevolking. Hierdoor hebben Smallingerland en Friesland een kleiner aandeel hoogopgeleiden vergeleken met Nederland. Omdat laaggeletterdheid vooral voorkomt onder laag- en middelbaar opgeleiden, is dit waarschijnlijk een factor die bijdraagt aan het hogere laaggeletterdheidspercentage van Smallingerland.

LAAGGELETTERDHEID EN DE ARBEIDSMARKT

Voldoende vaardigheden zijn noodzakelijk om volledig en zelfstandig op de arbeidsmarkt te functioneren. Uit het PIAAC-onderzoek van 2012 blijkt dat **9,0%** van de werkenden laaggeletterd is, tegenover **16,2%** van de werklozen. Van de mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt is **22,3%** laaggeletterd (bijv. arbeidsongeschikten en mensen met zorgtaken).

Er zijn significante verschillen in het aandeel laaggeletterden in de werkloze beroepsbevolking als wordt gekeken naar de werkloosheidsduur. Zo is **10,7%** van de werklozen die korter dan 1 jaar werkloos zijn laaggeletterd, terwijl van de werklozen die langer dan 1 jaar werkloos zijn **24,8%** laaggeletterd is.

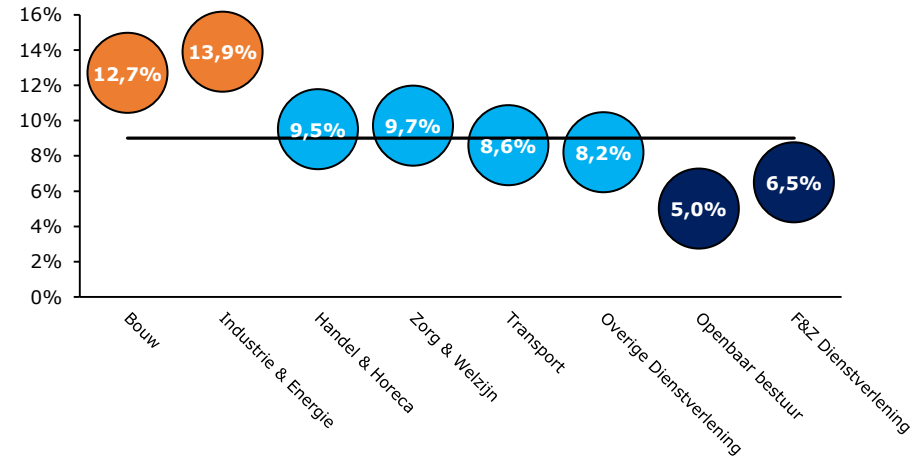
Figuur 4. Bevolking van 16 tot 65 jaar naar arbeidsmarktposities, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA (notabene, de indeling in categorieën kan afwijken van de officiële definitie van het CBS)

Het percentage laaggeletterden verschilt dus per arbeidsmarktpositie. Gemeenten met een relatief groot aandeel werkenden en/of studenten hebben dus in het algemeen een lager percentage laaggeletterden dan gemeenten met veel werklozen en inactieven. In de gemeente Smallingerland en arbeidsmarktregio Friesland is het aandeel mensen dat werkt aanzienlijk lager dan in Nederland. Daarentegen is de groep van inactieven (de groep 'overig') in Smallingerland en Friesland groter. Ook het aandeel werklozen in de bevolking van 16 tot 65 jaar is groter. Deze samenstelling van de bevolking naar arbeidsmarktpositie is een belangrijke factor, zo niet de belangrijkste factor, voor het hogere percentage laaggeletterden in Smallingerland.

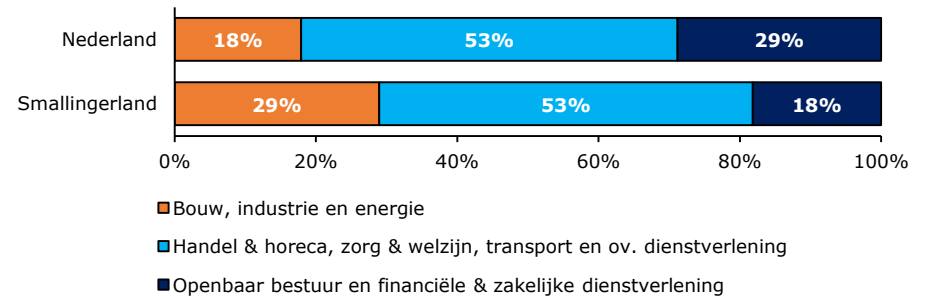
Figuur 5. Percentage laaggeletterden per sector in Nederland in 2012

Bron: PIAAC (notabene, in het PIAAC-onderzoek zijn geen laaggeletterdheidspercentages bepaald voor de sectoren onderwijs en landbouw)

In de bouw, de industrie- en energiesector en de sectoren handel & horeca en zorg & welzijn zijn relatief veel laaggeletterden werkzaam. Het percentage laaggeletterden ligt in deze sectoren boven het landelijk gemiddelde (9,0%).

Figuur 6. Sectorale verdeling arbeidsplaatsen in 2014

Bron: LISA, bewerking Etil

De gemeente Smallingerland heeft relatief veel arbeidsplaatsen in de sectoren bouw, industrie en energie en weinig in de sectoren openbaar bestuur en financiële & zakelijke dienstverlening. Dit betekent dat het aandeel laaggeletterden onder de werkenden in Smallingerland waarschijnlijk relatief hoog is.

NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN EN WW-UITKERINGSGERECHTIGDEN ZONDER STARTKWALIFICATIE

Een doelgroep voor het aanpakken van laaggeletterdheid zijn de niet-werkende werkzoekenden en de WW-uitkeringsgerechtigden zonder startkwalificatie. Ze zijn relatief goed te bereiken en staan op korte afstand van de arbeidsmarkt. Hierdoor is het makkelijker voor deze doelgroep beleid te ontwikkelen dat gericht is op het terugdringen van laaggeletterdheid. Bij de interpretatie van de resultaten is het wel belangrijk te weten dat niet-werkende werkzoekenden die geen uitkering hebben over het algemeen bij het UWV ingeschreven bijstandsgerechtigden zijn, en dat in grote gemeenten het aantal bijstandsgerechtigden in absolute en relatieve zin veel hoger ligt dan in kleine gemeenten.

WW-UITKERINGSGERECHTIGDEN

1.450

waarvan zonder startkwalificatie

35% (NL: 34%)

NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

3.800

waarvan zonder startkwalificatie

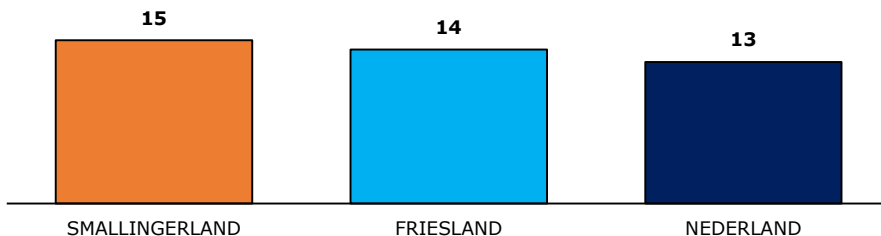
49% (NL: 50%)

Figuur 7. Aandeel WW-ers zonder startkwalificatie naar geslacht en leeftijd

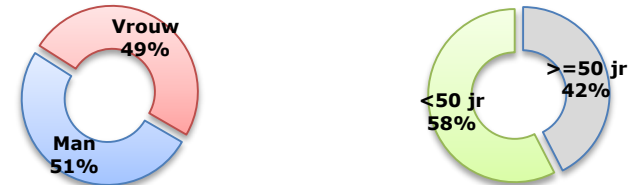
Bron: UWV registratie, mei 2015

Figuur 9. WW-uitkeringsgerechtigden zonder startkwalificatie (per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar)

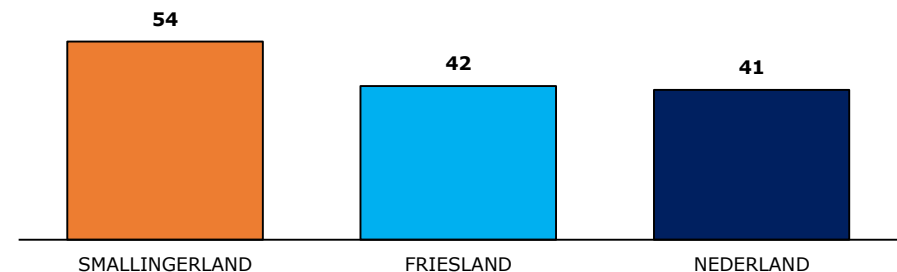
Bron: UWV registratie, mei 2015

Figuur 8. Aandeel NWW-ers zonder startkwalificatie naar geslacht en leeftijd

Bron: UWV registratie, mei 2015

Figuur 10. Niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie (per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar)

Bron: UWV registratie, mei 2015

Het aantal WW-uitkeringsgerechtigden zonder startkwalificatie uitgedrukt ten opzichte van het aantal 16- tot 65-jarigen in de bevolking verschilt nauwelijks tussen de gemeente Smallingerland, de arbeidsmarktregio Friesland en Nederland. Wanneer gekeken wordt naar het aantal niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie, blijkt dat er in de gemeente Smallingerland relatief veel niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar zijn (54 tegenover 42 en 41 voor respectievelijk Friesland en Nederland). Dit betekent dat er in de gemeente Smallingerland relatief veel werkzoekenden zonder een startkwalificatie zijn die niet werken en geen recht hebben op een WW-uitkering. Het gaat hier dus waarschijnlijk vooral om bijstandsgerechtigden.

IMPLICATIES VOOR BELEID

Laaggeletterden zijn een lastig te bereiken doelgroep. Een van de uitdagingen is het feit dat laaggeletterden geen uniforme groep vormen. Een deel van de laaggeletterden beschikt over zeer lage taalvaardigheden en bevindt zich op de grens van analfabetisme. Juist deze groep heeft vaak moeite met leren. Daarnaast is er een grotere groep laaggeletterden met taalvaardigheden op een wat hoger niveau. Het merendeel daarvan heeft betaald werk, een aanzienlijk deel is maatschappelijk actief en heeft toegang tot de digitale wereld. Niet iedereen in deze groep loopt per se tegen problemen aan op het gebied van taal: veel van hen schatten het eigen taalniveau als voldoende in. Daar zal het probleem eerder zijn hoe je deze mensen kunt motiveren om werk te maken van hun taalontwikkeling. Dat kan bijvoorbeeld door de ontwikkeling van taalvaardigheid te koppelen aan een concreet doel: voldoende niveau taalvaardigheid is bijvoorbeeld een voorwaarde voor deelname aan een om- of bijscholingstraject gericht op (nieuw) werk. Zo draagt een taal cursus bij aan het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt.

Laaggeletterdheid komt relatief vaak voor onder ouderen, allochtonen en mensen met een laag onderwijsniveau. Sommige doelgroepen zijn lastiger te bereiken dan andere. Daarnaast is het van belang dat het beleid doelmatig wordt ingericht. Dit betekent dat de vraag gesteld kan worden of het zinvol is om beleid te ontwikkelen dat gericht is op het terugdringen van laaggeletterdheid onder ouderen, of dat beleid met name gericht moet zijn op een kleinere groep zoals de jongeren zonder een startkwalificatie. Hoe langer mensen buiten het arbeidsproces staan, hoe moeilijker het is om ze weer aan het arbeidsproces te laten deelnemen.

Hoe kunnen gemeenten werk maken van laaggeletterdheid? In de aanpak zijn twee onderdelen te onderscheiden:

1 Herkennen van laaggeletterdheid en doorverwijzen

Allereerst is het in kaart brengen van de vindplaatsen van laaggeletterden van belang. Het gaat dan om organisaties die een signalerende en doorverwijzende rol hebben. Denk aan gemeenten, bibliotheken, UWV, welzijnsorganisaties en wijkteams. Voor herkennen van laaggeletterdheid kan de taalmeter of taalwijzer worden ingezet. Via een taalpunt in de gemeente kunnen laaggeletterden worden doorverwezen naar een passend aanbod.

Wat zijn belangrijke vindplaatsen in uw gemeente, gelet op de doelgroep?

Meer autochtone en oudere laaggeletterden. Vindplaatsen: wijkteams, ouderenbond.

Niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie. Vindplaatsen: UWV, leerwerkloket.

Ruim de helft van de laaggeletterden in Nederland heeft betaald werk. Op basis van de sectorale verdeling van het aantal arbeidsplaatsen heeft Smallingerland relatief veel laaggeletterden onder de werkenden in vergelijking met Nederland. De sectoren bouw, industrie en energie zijn relatief groot in Smallingerland, en dit zijn ook de sectoren met een relatief groot aandeel laaggeletterden. Vindplaatsen: UWV, en via werkgevers in deze sectoren.

2 Verbeteren van het taalniveau door een opleiding of cursus

Binnen de laaggeletterde groepen maakt het veel uit of het om jongeren of om ouderen gaat, om autochtonen of om allochtonen. Dat vraagt om een gedifferentieerde aanpak, toegesneden op de situatie en de vragen van verschillende doelgroepen. Soms vormt formele taalscholing via het ROC een passend aanbod, in een ander geval een individueel digitaal aanbod of ondersteuning door vrijwilligers. Belangrijk bij een goede doorverwijzing is dat het taalniveau wordt vastgesteld, voordat een taaltraject wordt gekozen. Ook is het van belang om vooraf vast te stellen wat het doel is van het taaltraject: verhogen of verbeteren van het taalniveau, oefenen van spreekvaardigheid of ook lezen en schrijven?

De positie van traditionele taalaanbieders (roc's) verandert door de stapsgewijze afschaffing van de verplichte inkoop door gemeenten. Daarnaast neemt het belang van bibliotheken en welzijnsinstellingen toe alsook de rol van vrijwilligers (bij nonformele en informele trajecten). In veel gemeenten worden taalpunten ingericht, bijvoorbeeld bij bibliotheken of welzijnsinstellingen. Daarnaast bieden bijvoorbeeld bibliotheken taalprogramma's aan voor jonge kinderen en hun ouders (boekstart): via deze weg kunnen ook laaggeletterde ouders worden bereikt (integrale aanpak).

BRONNEN, METHODE EN VERVOLGONDERZOEK

Gebruikte bronnen

De landelijke cijfers over laaggeletterdheid zijn afkomstig uit het PIAAC-onderzoek (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) van de OESO, en aangeleverd door Kohnstamm. De schattingen van het percentage laaggeletterden zijn ontleend aan het onderzoek dat het ROA in opdracht van de Stichting Lezen en Schrijven heeft uitgevoerd. Deze schattingen worden binnenkort door de stichting gepubliceerd in de brochure 'Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland'. Het UWV heeft cijfers aangeleverd over het aantal WW-uitkeringsgerechtigden en niet-werkende werkzoekende in mei 2015.

Methode voor het bepalen van de regionale laaggeletterdheid

Binnen het internationale PIAAC-onderzoek wordt de taalvaardigheid van volwassenen tussen 16 en 65 jaar gemeten, waaronder ook in Nederland. Er hebben ruim 5.000 Nederlandse respondenten deelgenomen aan het PIAAC-onderzoek. Zouden we de cijfers naar gemeenten uitsplitsen, dan zouden veel gemeenten minder dan 20 respondenten hebben. Dit is een te klein aantal om valide uitspraken over (laag)geletterdheid te kunnen doen.

Om deze reden is er voor gekozen om een speciale techniek te gebruiken, namelijk de zogenaamde "kleinedomeinschatters", om zo tot meer betrouwbare en robuuste schattingen per gebied te komen. Om de betrouwbaarheid verder te verhogen voegen we bovendien gemeenten met minder dan 40.000 inwoners samen tot gemeentecusters om genoeg observaties per gemeente te garanderen.

De techniek van kleinedomeinschatters wordt door het CBS en andere statistische bureaus gebruikt om voor eenheden met weinig data (bijvoorbeeld een regio of een wijk) tot meer robuuste schattingen te komen. Zo wordt bijvoorbeeld de werkloosheid per gemeente geschat op basis van deze techniek.

De methode maakt gebruik van het feit dat geletterdheid in de populatie sterk samenhangt met kenmerken als opleidingsniveau, leeftijd en arbeidsmarktstatus. Deze kenmerken zijn ook aanwezig in de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Dit is een zeer grootschalige enquête waarbij jaarlijks onderzoek wordt gedaan onder zo'n 100.000 respondenten. We maken gebruik van de EBB's uit de periode 2010-2012 om ook bij kleinere gemeentes voldoende waarnemingen te verkrijgen. Deze informatie wordt gebruikt om via een model een 'synthetische' schatting van de geletterdheid per gemeente te maken.

Naast deze synthetische schatting, wordt de schatting op basis van de PIAAC data (de 'directe' schatter) berekend. Met beide schattingen samen komen we tot een overall schatting van de geletterdheid. Hierbij wordt de uitkomst gewogen op basis van de onzekerheid in beide componenten. Bij gemeenten waarin veel PIAAC-respondenten wonen, wordt de totale score meer bepaald door de direct waargenomen scores van de PIAAC-respondenten dan bij gemeenten waarin weinig PIAAC-respondenten wonen. De einduitkomst is dus een gewogen som van 'echte' en 'synthetische' voorspellers.

Vervolgonderzoek

In de huidige brochure wordt voor de gemeente een schatting gegeven van het percentage laaggeletterden. Daarnaast wordt inzicht gegeven in hoeverre bepaalde risicogroepen (bv laag opgeleiden, allochtonen of mensen zonder werk) relatief vaak of juist minder vaak voorkomen in de gemeente. In een vervolgonderzoek kan een databank worden ontwikkeld om alle gemeenten in Nederland te voorzien van cijfers over laaggeletterden, hun relatie tot de arbeidsmarkt en de mate waarin gemeenten afwijken van hun arbeidsmarktregio en heel Nederland. Daarnaast hebben de onderzoeksbureau's de ambitie om een online instrument voor gemeenten te ontwikkelen waarmee inzicht wordt verschaft in de factoren die bepalend zijn voor het percentage laaggeletterden in de gemeente en waarmee de effectiviteit van beleid ten aanzien van het terugdringen van laaggeletterdheid kan worden doorgerekend.

DISCLAIMER

Dit project werd gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie (mededeling) ligt uitsluitend bij de auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.